

УДК 631.16: 336.5

*О. С. Крамарьов,
науковий співробітник,
ДУ Інститут зернових культур НААН України*

КОНТУРНО-МЕЛІОРАТИВНЕ ЗЕМЛЕВИКОРИСТАННЯ, ЯК ФАКТОР ОПОДАТКУВАННЯ З УРАХУВАННЯМ ДОСВІДУ ЄС

*O. S. Kramarov
research worker,
State Institution Institute of Grain Cultures of the National Academy of Sciences of Ukraine*

CONTOUR-RECLAMATION LAND USE AS A FACTOR OF TAXATION TAKING INTO ACCOUNT EU EXPERIENCE

Сучасна система ведення сільського господарства у ринкових умовах залежить від ефективного використання сільськогосподарських угідь, при чому формування фінансово-економічного механізму на держаному рівні потребує пошуку удосконалення організаційно-економічного механізму ґрунтового менеджменту.

При прийнятті урядом європейського вектору розбудови й розвитку аграрного сектору, стає очевидним необхідність розробки і впровадження ефективних економічних регуляторів, котрі б спонукали суб'єктів землекористування ефективно використовувати сільськогосподарські угіддя.

Але водночас той шлях розвитку який обрала Європа та розвинуті країни світу (а саме, держпідтримки сільського господарства) для України на сучасному етапі розвитку державної економіки стає не прийнятним.

Для України такі розміри державної підтримки, які мають місце в країнах ЄС, є не підсилюючими і взагалі держпідтримка для бюджету держави стає важким тягарем. Тому чи не єдиним інструментом впливу, на мою думку, має стати податково-стимулююча система впливу на ведення господарської діяльності на землі з частковою державною підтримкою.

Відповідно, з метою врегулювання вищезначених проблем механізм справляння плати за землю потребує реформування, в першу чергу, в частині порядку визначення бази нарахування обов'язкових земельних платежів

Стаття присвячена проблемі організації контурно-меліоративного планування, а також податкового механізму впливу на ґрунтовий менеджмент (організацію землеробства), як фактор раціональної організації сільськогосподарських угідь й боротьби з ерозією ґрунтів. Розглянуто досвід ЄС в заохоченні фермерів ефективно використовувати сільськогосподарські землі і зберігати їх від розвитку ерозійних процесів

The modern system of farming in market conditions depends on the effective use of agricultural land. At the same time, the formation of a financial and economic mechanism at the state level requires the search for improvement of the organizational and economic mechanism of soil management.

When the government adopts the European vector of development and development of the agricultural sector, the need to develop and implement effective economic regulators that would encourage land use subjects to effectively use agricultural land. becomes obvious

But at the same time, the path of development chosen by Europe and the developed countries of the world (in particular, in the sphere of state support for agriculture), is becoming unacceptable for Ukraine at the present stage of development of the state economy.

For Ukraine, such amounts of state support that take place in the EU countries are unbearable and in general state support for the state budget becomes a heavy burden. Therefore, in my opinion, the only instrument of influence should be a tax-incentive system of influence on the conduct of economic activity on land with partial state support.

Accordingly, with a view to resolving the abovementioned problems, the mechanism for levying land fees needs to be reformed, first of all, regarding the procedure for determining the basis for calculating compulsory land payments

The article is devoted to the problem of organization of contour-meliorative planning, as well as the tax mechanism of impact on soil management (organization of agriculture), as a factor in the rational organization of agricultural lands and the struggle against soil erosion. The EU experience in encouraging farmers to effectively use agricultural land and store them from the development of erosion processes

Ключові слова: *податковий механізм, фінансовий регулятор, земельні угіддя, державна підтримка, зарубіжний досвід.*

Key words: *tax mechanism, financial regulator, land, state support, foreign experience.*

Постановка проблеми у загальному вигляді. Сучасна система ведення сільського господарства у ринкових умовах залежить від ефективного використання сільськогосподарських угідь, при чому формування фінансово-економічного механізму на державному рівні потребує пошуку удосконалення організаційно-економічного механізму ґрунтового менеджменту.

Формування обґрунтованих пропозицій щодо удосконалення державної підтримки вітчизняних сільськогосподарських товаровиробників передбачає всебічне вивчення міжнародного досвіду, особливо в тих країнах, в яких сільське господарство відіграє значну роль [5, с.63]. Особливо сильну фінансову підтримку надає держава за кордоном товаровиробникам, які вирощують органічну продукцію. Так, у Чехії органічні виробники мають дотацію у розмірі 155 євро на 1 гектар органічного рослинництва, на вирощування лікарських рослин – 564 євро/га, на культивування виноградників – 850 євро/га, садівники отримують 510 євро/га. З огляду на євроінтеграційні процеси й пріоритетний розвиток аграрного сектора економіки країн Євросоюзу та значні обсяги державного фінансування виникає нагальна потреба у детальному ознайомленні з механізмом стимулювання й державної підтримки сільського господарства в країнах ЄС.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Значний внесок в удосконалення методів раціонального використання та розширеного відтворення земельних ресурсів країни внесли вчені Д.С. Добряк, В.В. Дорофієнко, В.Г. Горлачук, Г.І. Горохов, О.Г. Мордвінов, І.В. Петенко, Л.Я. Новаковський, М.М. Трегобчук.

Серед вітчизняних вчених, проблемою створення економічного механізму регулювання ґрунтозахисної діяльності приділяється увага багатьох вчених, зокрема: М. Я. Дем'яненко, Л.Д. Тулуш, П.Т. Саблук, В.П. Синчака, П.М. Боровика. Особлива увага економістами-аграрниками останнім часом приділяється питанням підвищення ефективності та узгодження правил надання державної підтримки з урахуванням інтеграційних процесів, але змістовне наповнення процесу регулювання державної підтримки та його розвиток для забезпечення продовольчої безпеки країни потребує більш серйозного вивчення, зокрема узгодження податкових регуляторів до організації землеробства й боротьби з ерозією ґрунтів .

Формування цілей статті Необхідність дослідження проблеми деградації і відтворення родючості ґрунтів істотно посилюється потребами створення дієвого організаційно-економічного механізму ґрунтового менеджменту у зв'язку з розвитком євроінтеграційних процесів і формування якісно нового середовища господарської діяльності аграрних підприємств, котре б передбачало призупинення деградаційних процесів шляхом організації сільськогосподарських угідь, й дотриманням сівозмін.

Велика розораність сільськогосподарських угідь вимагає розробку фінансових інструментів у державному економічному врегулюванні впливу фінансових регуляторів на сівозміни, організацію й культуру землеробства та зрештою охорону навколишнього середовища.

Нині в нашій державі розорано 82% сільськогосподарських угідь, у деяких областях (Вінницькій, Тернопільській, Кіровоградській) – понад 90 %, а в багатьох районах цей показник сягає 96 %. Такого рівня розораності угідь ніколи не знали розвинуті країни світу і жодна республіка колишнього СРСР. Наприклад, у Німеччині розорано тільки 32%, Англії – 18,5%, в США – 20% сільськогосподарських угідь. Ступінь освоєння земельного фонду в Україні - близько 60% порівняно з 10% в колишньому СРСР в цілому і 12 % – у США [3, с 336].

Таким чином, високий рівень розораності угідь, укрупнення полів, а також розширення посівів просапних культур за роки незалежності більше ніж удвоє призвели до розвитку небувалих ерозійних процесів. Щорічні втрати ґрунту становлять близько 600 млн. т, зокрема понад 20 млн. т гумусу.

Як наслідок, загальна площа еродованих та ерозійно-небезпечних земель в Україні становить понад 17 млн га. [8] Найбільша площа змитих ґрунтів припадає на Луганську, Вінницьку, Дніпропетровську та Одеську області, де цей показник сягає 53-66 % від загальної площі ріллі. За останні тридцять років площа еродованих земель збільшилась майже в 1,5 рази, значно розширились площі засолених, кислих, підтоплених і техногенно-забруднених сільськогосподарських угідь. Сьогодні тільки один з десяти гектарів орних земель має нормальний екологічний стан. Разом з тим, витрати на протиерозійні та інші ґрунтоохоронні і меліоративні роботи постійно зменшуються (витрати на охорону земельних угідь за останні 10 років скоротились у 25 разів). Висока сільськогосподарська освоєність не сприяє інтенсивному веденню сільськогосподарського виробництва, бо приблизно 1/3 ріллі розташована на крутих близько 5° схилах з малопродуктивними і деградованими ґрунтами, на яких витрачаються значні ресурси при низьких врожаях.

Цікавий для України є досвід регулювання земельних відносин Німеччини й інших країн ЄС з підтримкою раціонального ведення сівозмін. Економічний метод впровадження заходів щодо збереження ґрунтів здійснюється через Спільну аграрну політику (САР) Європейського Союзу. Це система сільськогосподарських субсидій і програм Європейського Союзу, яка поділяється на два стовпи або дві гілки фінансування.

В цілому підтримка сільського господарства для ЄС є традиційною і передбачає різноплановий механізм її реалізації, це і виробничі експортні субсидії; пільгові ставки оподаткування сільськогосподарського виробництва; погектарні виплати на кожний гектар ріллі; іннерваційні ціни на сільськогосподарську продукцію. Проте особлива увага при держпідтримці сільгоспугідь приділяється субсидюванню кожного гектару ріллі, за умови дотримання фермером певних правил в організації землеробства в залежності який ступінь еродованості земельна ділянка має в державній системі геокадастру. При чому дана підтримка варіює залежно від задіяних технологій, структури посівних площ, сівозміни та ін.

Таблиця 1. Економічний метод впровадження заходів щодо збереження ґрунтів здійснюється через Спільну аграрну політику (CAP) Європейського Союзу

Економічний метод впровадження заходів щодо збереження ґрунтів здійснюється через Спільну аграрну політику (CAP) Європейського Союзу		
	Бюджет ЄС	Бюджет ЄС і країни її члена
Правила отримання підтримки	<p>Перший стовп:</p> <ul style="list-style-type: none"> – мінімум 40 % ріллі фермера взимку повинні залишатися під покривними і підсівними культурами з метою зменшення процесів ерозії; – земля повинна входити до державного кадастру еродованих ґрунтів, відповідно до якого землі класифікують на нееродовані, середньоеродовані та сильноеродовані. Якщо земельна ділянка має певний ступінь еродованості, фермер повинен дотримуватися відповідних заходів, які прописані в нормативних документах; – фермер повинен дотримуватися мінімум трипільної сівозміни. При органічному виробництві тривалість сівозміни 5–10 років. 	<p>Додаткові субсидії:</p> <ul style="list-style-type: none"> - 5- пільна сівозміна; - широке використання покривних культур; - під кожен культуру відводиться відповідний відсоток орної землі (Німеччина щонайменше 15 %, Франція -5 %).
Розмір підтримки	<ul style="list-style-type: none"> - 300 євро на гектар; - При органічному виробництві тривалість сівозміни 5–10 років, але при цьому фермер отримує додаткову державну підтримку і розмір субсидій може сягати 600–700 євро. 	<ul style="list-style-type: none"> - 65 євро на гектар; - при використанні покривних культур 70 євро на гектар.

Джерело: сформовано автором за даними науковців ННЦ «Інституту ґрунтознавства та агрохімії імені О.Н. Соколовського» [5],[9], [6],[11].

На рівні законодавства фермери Німеччини не зобов'язані дотримуватися сівозмін, але по факту 90% дотримуються встановлених правил та отримують субсидії (300 євро/га). За один рік Європейський Союз витрачає близько 4 млрд євро на прямі виплати для фермерів Німеччини [11].

При прийнятті урядом європейського вектору розбудови й розвитку аграрного сектору, стає очевидним необхідність розробки і впровадження ефективних економічних регуляторів, котрі б спонукали суб'єктів землекористування ефективно використовувати сільськогосподарські угіддя. Але водночас той шлях розвитку який обрала Європа та розвинуті країни світу (а саме, держпідтримки сільського господарства) для України на сучасному етапі розвитку державної економіки стає не прийнятним.

Для України такі розміри державної підтримки, які мають місце в країнах ЄС, є не підсильними і взагалі держпідтримка для бюджету держави стає важкою нішою. Тому чи не єдиним інструментом впливу, на мою думку, має стати податково-стимулююча система впливу на ведення господарської діяльності на землі з частковою державною підтримкою. Цьому положенню передують той факт, що частка ВВП сільського господарства в розвинених країнах світу не перевищує 1-8 %, натомість в Україні близько 18-25 %.

Дослідженнями доведено, що найповніше і найефективніше можна запобігти ерозії в системі ґрунтозахисного обробітку з контурно-меліоративною організацією землекористування. Суть цієї системи насамперед полягає в диференційному підході до використання орних земель, які поділяють на три технологічні групи. Перша група: рівнинні землі, а також схили крутістю до 3°. Сюди відносяться всі орні землі, технологічно придатні до вирощування просапних культур в тому числі поперек схилу.

До другої технологічної групи належать оброблювані землі на схилах крутістю від 3 до 7°. Тут розміщують інтенсивні зерно-трав'яні сівозміни:

I. 1-2 – багаторічні трави; 3 – озима пшениця; 4 – озиме жито; 5 – ячмінь з підсівом багаторічних трав.

II. 1-3 – багаторічні трави; 4 – озима пшениця; 5 – озиме жито, післяжнивні посіви; 6 – ячмінь з підсівом багаторічних трав.

III. 1-2 – багаторічні трави; 3 – озима пшениця; 4 – озиме жито на зелений корм, післяукісні звичайної рядкової сівби; 5 – ячмінь з підсівом багаторічних трав. Частка багаторічних трав тут, залежно від структури посівних площ, може досягати 40-50 % загальної площі групи.

Третя технологічна група - це землі на схилах крутістю понад 7°, на яких важко проводити навіть найпростіші технологічні операції упоперек. Тут проводять постійне залуження з коротким польовим періодом:

I. 1-4 – багаторічні трави; 5 – озимі з підсівом трав.

II. 1-3 – багаторічні трави; 4 – озимі з підсівом буркуну; 5 - буркун; 6 – озимі з підсівом багаторічних трав.

Схили крутизною більш, як 20° для вирощування сільськогосподарських культур не придатні і їх доцільно раціонально використовувати під плодові та лікарські деревні насадження – горіх, липу, калину, обліпиху, черемшину, вирощування біоенергетичних рослин, як дешевої, екологічно безпечної та якісної сировини для виробництва біопалива, палетів та ін.

Земельний податок у державному економічному регулюванні ефективності використання сільськогосподарських земель стає основним інструментом, хоч в розпорядженні держави для врегулювання земельних відносин є ціла низка економічних регуляторів. Щоб стимулююча роль цього податку розкривалася повною мірою, ми вважаємо, необхідно ув'язати цього податкового інструмента до контурно-меліоративного планування, а також еколого-економічною сівозміною. Для підсилення впливу держави на організацію сівозмін потрібно запровадити держпідтримку, лише тим господарствам які організували науково-обґрунтовані сівозміни. Адже тільки в сівозміні, де чергуються культури з різними вимогами до ґрунтової вологи, елементів живлення, збудників хвороб, бур'янів тощо, сільськогосподарські культури здатні в найбільшій мірі реалізувати свій генетичний потенціал. Окрім цього існує ще багато інших причин, внаслідок яких урожайність сільськогосподарських культур у багатопільній сівозміні в декілька разів вища, ніж в короткоротаційній сівозміні та в беззмінних посівах.

Таблиця 2. Критерії й пропозиція щодо оподаткування схилових земель

Кут нахилу земельної ділянки	Схилові землі в загальному національному земельному фонді *	Критерії при наданні пільги земельного податку	Податкова пільга (пропозиція)
1	2	3	4
1-3°	9,77 млн. га	відсутні	відсутня
3-5°	2,5 млн. га	Трьопільна сівозмінна	20 % від земельного податку

5-7°	0,5 млн. га	Запровадження ґрунтозахисних технологій; збільшення площ під покривними культурами до 45-50%	50 % від земельного податку
>7°	85 тис. га	Заборона на використання земель сільськогосподарського призначення. Засадження плодово-лікарськими деревами.	Звільнено від оподаткування, якщо земельне угіддя знаходиться під засадженні деревами.

Джерело: сформовано автором; * розподіл орних земель за крутизною схилів, дані Держкомзему України станом на 2010 рік.

Світовий досвід показує, що підвищення ефективності сільського господарства (галузі) можливе лише тільки за умов інтенсивного використання високо продуктивних ґрунтів і завдяки зниженню вкладень в малопродуктивні ґрунти. [9, с.100] У країнах ЄС земля не обробляється, якщо з одного гектара площі не отримують 500 євро прибутку. Тільки маючи таку прибутковість, можна забезпечити інноваційну та інвестиційну привабливість галузі, повернути в села людей створити їм комфортні умови для проживання [1,с. 54].

Тому нагальною проблемою є оптимізація земельного фонду країни, зменшення його сільськогосподарської освоєності та розораності, що дасть можливість покращити екологічний стан агроландшафтів, інтенсифікувати виробництво завдяки концентрації коштів на меншій площі [2].

Скорочення ріллі не призведе до зменшення товарної рослинницької продукції, якщо буде наведено необхідний господарчий порядок у використанні земель, що залишаються в інтенсивному обробітку. Скорочення ріллі поліпшить основи кормової бази тваринництва віддачею від природних кормових угідь. Що дає можливість залишати не товарну частину рослинницької продукції на полі, а також повернути, за допомогою тваринництва, вектор потоку біофільних речовин з кормових угідь на поля, що інтенсивно використовуються. Дотримання сівозмін повинно стати обов'язковою умовою надання товаровиробникам держпідтримки або пільги в оподаткуванні земель. Запровадження проектів сівозмін – не самоціль і не гарантія збереження родючості ґрунтів. Наявність даних проектів землеустрою має стати лише передумовою запобігання виснаженню і втраті родючості ґрунтів за умови виконання основного завдання – ефективного ведення сільськогосподарського виробництва шляхом досягнення високих і стабільних урожаїв [10].

В цьому зв'язку відзначимо, що екологічна рівновага встановлюється при наступному співвідношенні площ зайнятих екосистемами: перетворені екосистеми - 40%, природні – 60%. Як свідчать дослідження наукових установ, зниження в агроландшафтах розораності земельного фонду від 80-90 до 50–60 % і збільшення частки природних фітоценозів (луків, лісових насаджень) до 25-30 % сприяє значному обмеженню ерозійних процесів та підвищенню продуктивності агрофітоценозів.

Дослідженнями ННЦ «Інститут землеробства НААН України» встановлено, що при залісненні агроландшафту до 2% втрати поверхневими стоками становлять: азоту – 5,0; фосфору – 0,12; калію – 0,91 кг/га. Збільшення заліснення сприяє різкому зменшенню внесення цих елементів живлення на гектарну площу. І навпаки, за збільшення в агроландшафтні частки ріллі втрати з поверхневими стоками ґрунту й поживних речовин підвищуються прямо пропорційно.

Матеріали наукових досліджень однозначно свідчать, що із збільшенням крутизни схилів ступінь еродованості ґрунтів підвищується. Схили крутизною понад 3° еродовані більш як на 80%, а змив ґрунту становить до 10 т/га. Водночас дослідження ННЦ «Інститут механізації й електофікації сільського господарства» НААН України засвідчили, що проведення обробітку ґрунту на схилах понад 3° призводить до збільшення витрат пального на 30-40 %.

Усі ці дані свідчать про те, що не вигідно й неефективно щороку обробляти схили крутизною понад 3°. При цьому найдоцільніше їх відвести під постійне залуження або заліснення. Площа орних земель в Україні, розташованих на схилах крутістю від 3° і більше, становить майже 4 млн га [6,с. 335]

Одним з пріоритетних напрямів економічного механізму стимулювання товаровиробників до збереження й підвищення родючості ґрунтів може бути запровадження виплат бюджетних дотацій за збільшення питомої ваги багаторічних трав у структурі посівних площ за умови зменшення до оптимального рівня питомої ваги посівів соняшника. Водночас потрібно підсилити відповідальність товаровиробників й удосконалити економічні санкції за істотне перевищення в структурі ґрунтовиснажливих культур, зокрема соняшнику, порівняно з науково обґрунтованими нормами, адже для багатьох підприємств їх частка складає 30-50 % і більше, що може призводити до негативних наслідків.

Розширення площ багаторічних трав нерозривно пов'язане з розвитком скотарства й підвищенням продуктивності цієї галузі. Це є позитивний фактор оскільки тваринництво генерує органічні добрива, що впливає на ефективність рослинництва. Тому господарства, котрі використовують сівозміни з домінуючими

покривними кормовими культурами повинні звільнитись від оподаткування та отримувати дотації від держави.

Правовий аспект означеної проблеми

На даний момент в Україні розроблено ціла низка законопроектів відповідно Земельного, Лісового, Водного кодексів., Закон України «Про охорону навколишнього середовища», «Про землеустрій», та інших чинних земельно-правових документів.

Стаття 55 Земельного кодексу України про адміністративні правопорушення, якою встановлюється відповідальність за відхилення від затверджених в установленому порядку проектів землеустрою, а також використання земельних ділянок сільськогосподарського призначення для ведення товарного сільськогосподарського виробництва без затверджених у випадках, визначених законом, проектів землеустрою, що забезпечують еколого-економічне обґрунтування сівозміни та впорядкування угідь з 01 січня 2013 р. запроваджуються штрафні санкції за відсутність проектів землеустрою, що забезпечують еколого-економічне обґрунтування сівозмін [Ошибка! Источник ссылки не найден.]. Сільськогосподарські товаровиробники, які використовують земельні ділянки сільськогосподарського призначення загальною площею понад 100 гектарів без проекту землеустрою, який забезпечує еколого-економічне обґрунтування сівозміни та впорядкування угідь, будуть систематично притягатись органами державного контролю за використанням та охороною земель до адміністративної відповідальності.

За відхилення від затверджених в установленому порядку проектів землеустрою штраф, який накладається на громадян, може варіювати від 85 до 340 гривень, а штраф, який накладається на посадових осіб, може коливатися від 255 до 510 гривень [12].

За використання земельних ділянок сільськогосподарського призначення для ведення товарного сільськогосподарського виробництва без затверджених у випадках, визначених законом, проектів землеустрою, що забезпечують еколого-економічне обґрунтування сівозміни та впорядкування угідь, громадян можуть штрафувати на 850–1700 гривень, а посадових осіб – на 5100–8500 гривень [12]. Даний законопроект не підтримали більшість господарств, менше 2% від загальної кількості сільгоспвиробників Велика група сільськогосподарських підприємств навіть ініціювала розгляд судом питання про визнання недійсним та скасування цієї постанови.

Суттєвого удосконалення потребує і законопроект про ведення сівозмін. Оскільки сам проект запровадження сівозміни є не дешевим і довгоочікуваним задоволенням й вимагає суворого його дотримання. Забуваючи при цьому що сівозміна багатоаспектна є не тільки землеохоронним, але і виробничим, агробізнесовим заходом, покликаним забезпечити вирощування певних сільськогосподарських культур відповідно до кон'юнктури аграрного ринку .

На нашу думку, у нього повинні бути внесені суттєві зміни. Вони повинні передбачати, що такі проекти повинні розроблятися та затверджуватися самими сільськогосподарськими товаровиробниками, що мають в штаті фахівців з агрономії або ж залученими на договірній основі іншими фахівцями в галузі землеробства.

Проекти про введення сівозміни повинні підлягати (при необхідності) не землевпорядній, а спеціалізованій агроекологічній експертизі. Вона повинна бути безкоштовною і функціонувати в системі Державної служби охорони ґрунтів Міністерства аграрної політики та продовольства України. Створення такої служби передбачено законом.

Для кожного типу агроландшафту й типу ґрунтів, враховуючі особливості регіону на законодавчому рівні повинні бути розроблені вимоги до сівозмін відносно виконання яких агровиробникам надавати податкові пільги для зацікавлення товаровиробників звертати увагу на ці вимоги.

Висновки Результати аналізу реальної ситуації в Україні дають змогу стверджувати, що на сьогодні заходи з організацією сівозмін здійсненні не повною мірою. Незрозумілою стає стимулююча роль земельного податку в аспекті ефективного використання сільськогосподарських земель.

Економічною основою ефективного використання, охорони й управління якістю ґрунтів для забезпечення сталої родючості має бути механізм фінансового стимулювання ефективного використання ґрунтових ресурсів їх охороною та збереженням й відтворенням родючості ґрунтів за одночасного посилення економічної й юридичної відповідальності за порушення законодавства у сфері охорони земель і ґрунтів. Для реалізації такого фінансового механізму потрібно науково обґрунтувати й сформувати справедливий податок, механізм перерозподілення коштів для забезпечення стимулювання діяльності вправного господаря на землі.

Список використаних джерел.

1. Бабминдра Д.И. Экономико-экологические проблемы реструктуризации землепользования. Київ.: изд. полиграф. отдел ин-та землеустройства УААН, 2001. 224 с.
2. Броварна С. М. Боровик П.М., Бечко П.К. Проблеми податкового регулювання земельних відносин в агросфері в умовах роінтеграції *Науковий вісник Херсонського державного університету. Сер.: економічні науки.* 2014. Вип 9. с.92-96.
3. Гудзь В.П. Землеробство Навчальний посібник. К.: Центр учбової літератури, 2010. 464 с.
4. Дем'яненко М.Я. Проблеми адаптації податкової системи до умов агропромислового виробництва *Економіка АПК* .2008. № 2. С. 17-25

5. Калашнікова Т.В. Удосконалення державної підтримки аграрних підприємств України в умовах глобалізації: монографія. Харків. 2014. 280 с.
6. Медведєв В.В. Досвід реалізації «європейської» ґрунтової політики. *Землеробство, ґрунтознавство, агрохімія*, 2013, №3, С.13-19.
7. Медведєв В.В. Інформаційне забезпечення використання ґрунтів: здобутки й висновки з іноземного досвіду. Харків: ТОВ «Смуґаста типографія», 2016. 296с.
8. Мягченко О. П. Основи екології. Підручник. Київ.: Центр учбової літератури, 2010. 312 с
9. Зубець М.В. та ін. Наукові основи агропромислового виробництва в зоні степу України, Київ: Аграрна наука, 2004. 844с.
10. Організація сівозмін: законодавчі вимоги. Пропозиція - Главний журнал по вопросам агробизнеса URL: <http://propozitsiya.com/organizaciya-sivozmin-zakonodavchi-vimogi>
11. Панасенко В.М. Досвід Німеччини в землекористуванні URL: <http://www.iogu.gov.ua/publikacii/statti/dosvid-nimechchynu-v-mlekorystuvanni/>
12. Сівозміни: коли закон неможливо виконати. URL: <http://cure.org.ua/ua/novini/svozmni-koli-zakon-nemoz.html>
13. Юрченко А.Д., Греков Л.Д., Мірошніченко А.М., Кузьмін А.В. Сучасна земельна політика України, Київ: Інтертехнологія, 2009. 260 с.
14. Тулуш Л.Д., Боровик П.М., Напрями вдосконалення механізмів справляння земельних податкових платежів в аграрній сфері, *Економіка АПК*. 2012. №1. С. 154 – 159.

References.

1. Babmyndra D.Y.(2001) *Ekonomiko-ekologicheskie problemy restruktirizacii zemlepolzovaniya* "Economic and environmental problems of land use restructuring", Kyiv, Ukraine
2. Brovarna S. M., Borovyk P.M., Bechko P.K. (2014) "Problems of tax regulation of land relations in the agro-sphere in terms of integration", *Naukovyi visnyk Khersonskoho derzhavnoho universytetu Ser. Ekonomichni nauky, vol.9, pp. 92-96*
3. Gudz V.P.(2010) *Zemlerobstvo* [Agriculture], Centre of scientific literature, Kyiv, Ukraine
4. Demianenko M. Ya. (2008), "Problems of adaptation of the tax system to the conditions of agroindustrial production", *Ekonomika APK. vol. 2, pp. 17-25*
5. Kalashnikova T.V. (2014) *Udoskonalennia derzhavnoi pidtrymky ahrarnykh pidpriemstv Ukrainy v umovakh hlobalizatsii: monohrafiia.*, [Improvement of state support of agrarian enterprises of Ukraine in the conditions of globalization: monograph.], Kharkiv, Ukraine
6. Medvedev V.V.(2013) Experience in implementing "European" soil policy, *Zemlerobstvo, gruntoznavstvo, ahrokhimiia*, vol. 3, pp. 13-19.
7. Medvedev V.V.(2016) Informatsiine zabezpechennia vykorystannia gruntiv: zdotuky y vysnovky z inozemnoho dosvidu [Information support for the use of soils: achievements and conclusions from foreign experience], Kharkiv, Ukraine
8. Miahchenko O. P. (2010) *Osnovy ekolohii* [Principles of Ecology], Centre of scientific literature, Kyiv, Ukraine
9. Zubets M.V. ta in.(2004) *Naukovi osnovy ahropromyslovoho vyrobnytstva v zoni stepu Ukrainy* [Scientific fundamentals of agro-industrial production in the steppe zone of Ukraine], Ahrarna nauka, Kyiv.
10. Orhanizatsiia sivozmin: zakonodavchi vymohy, available at: <http://propozitsiya.com/organizaciya-sivozmin-zakonodavchi-vimogi> (Accessed 15 June 2018).
11. Panasenko V.M. Dosvid Nimechchyny v zemlekorystuvanni, available at: <http://propozitsiya.com/organizaciya-sivozmin-zakonodavchi-vimogi> (Accessed 1 July 2018).
12. Sivozminy: koly zakon nemozhlyvo vykonaty, available at: <http://cure.org.ua/ua/novini/svozmni-koli-zakon-nemoz.html> (Accessed 3 July 2018).
13. Iurchenko A.D., Hrekov L.D., Miroshnychenko A.M., Kuzmin A.V. (2009) *Suchasna zemelna polityka Ukrainy*, Intertekhnolohiia, Kyiv, Ukraine
14. Tulush L.D, Borovyk P.M. (2012), Areas of improvement of mechanisms for collecting land tax payments in the agrarian sector" *Ekonomika APK. vol. 1, pp. 154-159.*

Стаття надійшла до редакції 12.07.2018 р.